Oevers voor vogels

concept

DUIJVENBODEN NATUUR

Arjan van Duijvenboden

1 juli 2019
Katwijk

DNatuur rapport 131710

Inhoudsopgave

Aanleiding 3
Locatie en huidige situatie 3
Weidevogels in het gebied 7
Voorstel 8
Hoe gaan we de oevers beschermen? 10
Verwacht resultaat 12
Bijlage 1: Voorstel lijn vooroeverbescherming 14

Aanleiding

Het gaat nog steeds niet goed met de Nederlandse weidevogels. Veel soorten nemen jaarlijks af in aantal, ondanks de al verrichte maatregelen in zowel agrarisch land als reservaten. Daarom is in 2017 in het gebied van agrarisch collectief Rijn en Gouwe Wiericke (RGW) een opschalingsplan opgesteld.

De basis voor dit plan was de vraag: wat kunnen we als agrariërs doen om de weidevogels in ons gebied te behouden en op termijn doen toenemen in aantal?

Om deze vraag te beantwoorden zijn door agrariërs, weidevogelbeschermers, gebiedscoordinatoren RGW en DNatuur een aantal brainstorms georganiseerd, welke vervolgens zijn besproken met gebiedspartijen zoals HHS Rijnland, gemeenten, terreinbeheerders en de provincie ZH. De resultaten hiervan zijn weergeven in het Opschalingsplan RGW 2017 (DNatuur rapport 261701).

Een van de zaken die in het Opschalingsplan 2017 worden genoemd, is het beschermen van oevers in combinatie met weidevogelbeheer in verschillende polders rond Reeuwijk. In het opschalingsplan (pag 28) is dit als volgt omschreven:

"…Bovendien zijn er in dit gebied een aantal percelen waar (mogelijk door baggerwerk) veel erosie van percelen plaatsvindt. De agrariërs willen de percelen (afbeelding 13) beschermen tegen verdere afkalving door vooroevers te realiseren welke beperkt worden opgevuld, als permanent plas-dras, ingezaaid met een kruidenrijk grasmengsel. Het waterschap heeft toegezegd hier geen bezwaar tegen te hebben als duidelijk aangetoond kan worden dat er afkalving van het eigen perceel heeft plaatsgevonden."

Dit plan dient als concrete uitwerking van bovenstaande.

Locatie en huidige situatie

De situatie van verhinderen van verdere erosie en tegelijk iets voor weidevogels doen speelt nu op twee plaatsen, te zien in afbeelding 1. In afbeelding 2 en 3 zijn de twee locaties apart te zien.

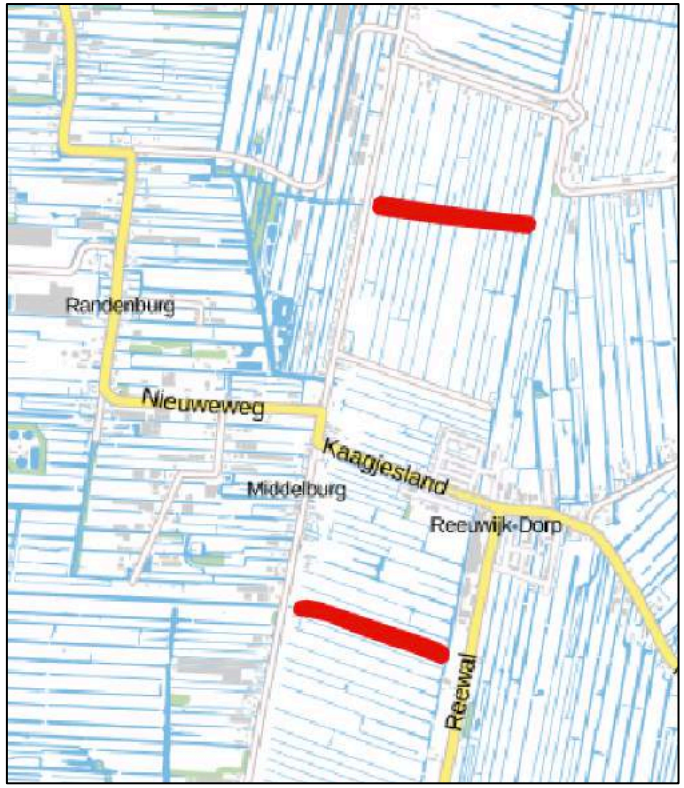

Afbeelding 1: locatie oevers voor vogels

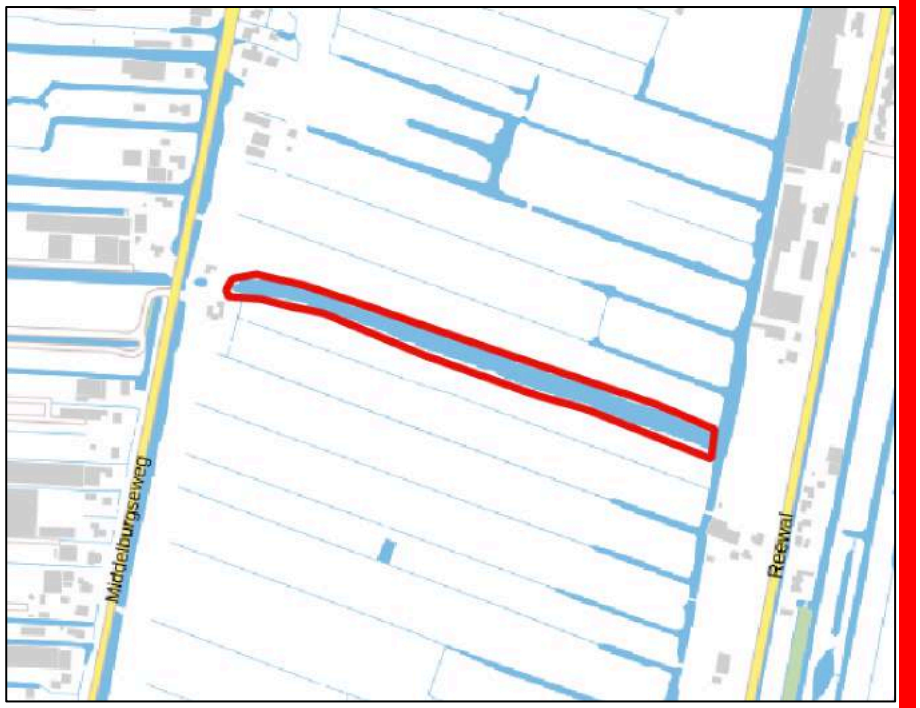

Afbeelding 2: locatie machinetocht

Afbeelding 3: locatie maalsloot

Afbeelding 4: luchtfoto 2 bruggen in maalsloot. Er van uitgaande dat de bruggen ooit passend in de sloot zijn gemaakt, is de erosie goed te zien

Op beide locaties is sprake van een aanzienlijke erosie van de perceel oevers. Dit wordt zichtbaar als we kijken naar de locaties van de bruggen, die inmiddels door een smal stuk behouden perceel met de wal worden verbonden (afbeelding 4). Ook in het veld is de erosie van de oevers goed te zien (afbeelding 5 en 6).

Afbeelding 5: door erosie van de ondergrond wordt onder de steviger grasmat een holte gevormd, soms wel een armlengte diep. Voor vee is dit gevaarlijk.

Afbeelding 6: Erosie vindt niet overal gelijkmatig plaats. Ook in de machinesloot zijn plaatsen zichtbaar waar de oude oever ooit was (soms door een paar palen, in het verleden voor een boot geslagen)

Weidevogels in het gebied

Beide locaties zijn in het voorjaar broedgebied voor weidevogels en hiervoor zijn dan ook beheerpakketten afgesloten. In afbeeldingen 7 en 8 is een indicatie weergegeven van de weidevogeldichtheid in het voorjaar van 2017.

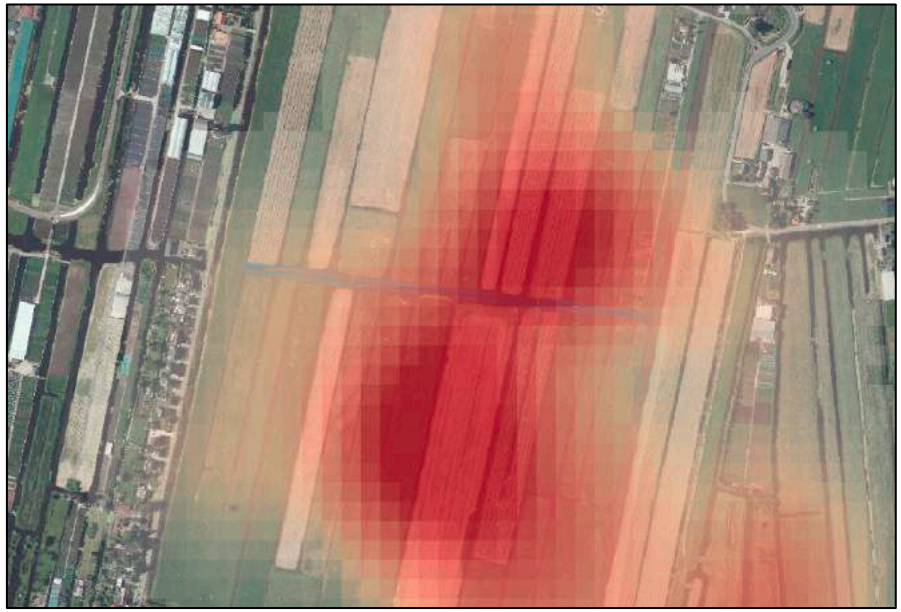

Afbeelding 7 :weidevogeldichtheid rond machinesloot; hoe roder de kleur hoe meer weidevogelterritoria

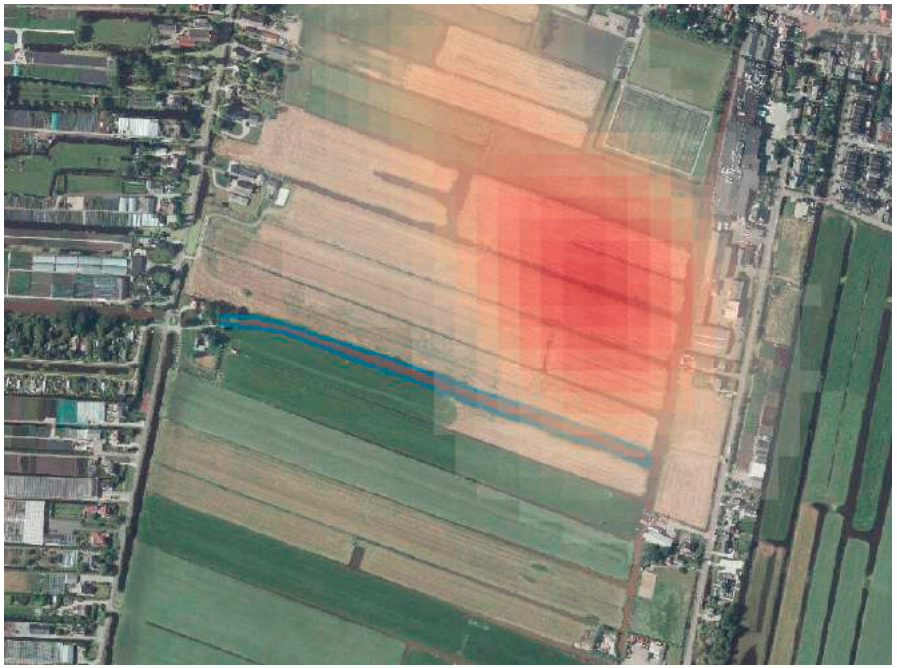

Afbeelding 8: weidevogeldichtheid rond maalsloot; hoe roder de kleur hoe meer weidevogelterritoria

Voorstel

De agrariërs, gesteund door het collectief RGW, stellen het volgende voor:

We realiseren een open, natuurlijke vooroeverbescherming waarachter in rustig water planten kunnen groeien. Om plantengroei te bevorderen zullen diverse gebiedseigen planten worden ingeplant. Na een aantal jaren is de zone achter de vooroever dicht gegroeid en is er sprake van een natuurlijke oeverbescherming.

Deze oeverzone biedt naast planten ook insecten, vissen, amfibieën een leefgebied. De biodiversiteit van het boerenland wordt dus vergroot. Bovendien dient de oever de weidevogels. Dit kan op twee manieren:

1. de vooroever met plantengroei wordt gerealiseerd, met aansluitend daaraan een weidevogelrand van 2 meter breed over minimaal de gehele lengte van de oeverbescherming. Deze strook wordt middels een geschikt beheerpakket voor de gebruikelijke periode vastgelegd (6 jaar). Kenmerken van deze strook zijn: geen bemesting, niet spuiten, geen bagger of slootvuil. Wel kruiden, insecten, diversiteit en rust van 1-4 tot 15 juni.

Weidevogels vinden in deze strook, in combinatie met de planten in de oever, rust, dekking en voedsel in alle perioden van het voorjaar. Het is wel belangrijk dat de hele strook, dus zowel vooroever als weidevogelrand, jaarlijks kort het voorjaar in gaan. Weidevogels houden namelijk niet van hoge overplanten die het zicht op de omgeving belemmeren.

In het geval van de aanleg van een vooroever op een plaats wara geen weidevogels voorkomen kan eventueel de volgende alternatieve oplossing worden toegepast:

2. ***de vooroever met kruidenrijke plantengroei wordt gerealiseerd en op een andere plaats wordt op een nader af te spreken oppervlak geschikt weidevogelland gerealiseerd****. Denk hierbij aan een plas-dras situatie in het perceel of het kruidenrijk beheren en inzaaien, afhankelijk van het afgesproken pakket. De oevers met plantengroei spelen dan dus een iets beperktere rol voor weidevogels, maar zullen nog steeds de hoeveelheid insecten in het gebied verhogen.*

Bij de het te realiseren weidevogelland valt te denken aan de volgende formule:

(afstand tussen vooroever en huidige perceelsrand + 2 m. weidevogelrand) x lengte vooroeverbescherming = oppervlakte te realiseren weidevogelrand.

Iemand waarbij over een lengte van 200 meter vooroever wordt aangebracht op een afstand van 2 meter van de

huidige oever, zal dus (2m + 2m.) x 200 = 800 m2 weidevogelland moeten realiseren.

Uiteraard is ook een combinatie van beide maatregelen mogelijk. Weidevogels hebben op deze manier een verbeterd leefgebied op de meest optimale plaats. Door de verplichte inzet van de gangbare (relevante) ANLB pakketten is het juiste beheer voor een de duur van de huidige subsidieperiode gegarandeerd.

Hoe gaan we de oevers beschermen?

De oever zijn nu door erosie vrij grillig en hebben onder water een helling vanaf de waterlijn van ongeveer 1:8 (schatting). De oriëntatie is redelijk gunstig voor natuurontwikkeling. Er zijn geen schaduwgevende elementen langs de oever. Om een natuurvriendelijke oever te realiseren stellen wij voor om op ongeveer 2,5 meter (variatie van 0 m tot 5 meter vanaf de huidige oever) vanaf de huidige (geërodeerde) oever een oeverbescherming van wilgentenen aan te leggen. Afbeelding 10 en 11 (vergroot in bijlage 1) geven de voorgestelde locatie van de vooroeverbescherming aan. Het water is hier gemiddeld 0,5 meter diep.

Er wordt een dubbele palenrij aangebracht waartussen wilgentenen worden gelegd. Iedere 50 m.is er een gat van ongeveer 1 m. zodat er geen stilstaand water is, de waterberging aanwezig blijft en dieren gemakkelijk in en uit de oeverzone kunnen. Zie ook afbeelding 9. In het geval van kopse perceelseinden (maalsloot) zal de vooroeverbeschoeiing uiteraard terug worden geleid naar het perceel zoals weergegeven in afbeelding 12.

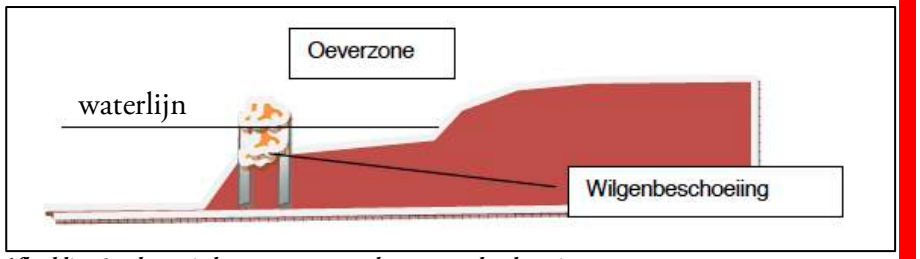

Afbeelding 9: schematische weergaven van de vooroeverbescherming

Op deze manier ontstaat er achter de wilgenbeschoeiing een zone met rustig water waarin riet en andere oeverplanten zich kunnen vestigen. Hierin vinden vissen, amfibieën en vogels een biotoop in de op dit moment vrij begroeiingarme sloot. De wilgenbeschoeiing zal zich bevinden binnen de recentelijk (15 jaar) geërodeerde zone.

Afbeelding 10: voorgestelde locatie van vooroever beschoeiing (blauw)

Afbeelding 11: voorgestelde mogelijke locatie van de vooroeverbescherming in de maalsloot op basis van de bruggen

Afbeelding 12: voorbeeld van inrichting natuurvriendelijke natte oeverdeel (groen) aan kopse eind sloot

Verwacht resultaat

Oevers en weidevogels

Naar verwachting zal:

- de erosie worden gestopt
- achter de vooroever een kruidenrijke oeverzone ontstaan
- er meer weidevogelland worden gerealiseerd

In het verleden heeft DNatuur in Hazerswoude een vergelijkbare oever (zonder weidevogelstrook, dit was toe niet aan de orde) laten realiseren. Deze is goed aangeslagen. De erosie is gestopt en de oever is nu zeer natuurlijk, zoals in afbeelding 13 en 14 is te zien.

Afbeelding 13: vergelijkbare situatie in Hazerswoude, waar in 2010 een vooroever is geplaatst

Afbeelding 14: Vooroever uit 2010 in Hazerswoude, het is goed zichtbaar dat de wilgenslieten tussen de palen verdwenen zijn en dat de planten de verstevigende functie hebben overgenomen

Overige milieu- en natuurdoelen

Naast de eerder genoemde verwachte resultaten voor erosiebestrijding en weidevogels mag ook worden verwacht dat de oeverplanten een water zuiverende werking hebben door slibopvang, bezinking en opname van nutriënten door planten. Het water wordt dus helderder.

Door de veel grotere hoeveelheid microhabitats (kleine leefgebieden) zal de biodiversiteit van de betreffende wateren en oevers aanzienlijk toenemen.

Ten slotte zal door het tegengaan van erosie de verbranding van veen tegen worden gegaan: door afkalving komt veen in het water terecht, dit wordt als bagger op de kant gezet en verbrandt daar tot humus.

Bijlage 1: Voorstel lijn vooroeverbescherming